

มาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการ

โชคสุข กรกิตติชัย

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

การทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการไทยถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะจะส่งผลกระทบต่อภาพรวมของประเทศ เนื่องจากระบบราชการไทยเป็นระบบขนาดใหญ่ มีส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมหรือเทียบเท่าเป็นจำนวนมาก และมีประชาชนเป็นผู้รับบริการ ดังนั้น การให้บริการของส่วนราชการจึงมีผลกระทบโดยตรงกับประชาชนเป็นวงกว้าง และเมื่อมีการพิจารณาจากลักษณะงาน อำนาจหน้าที่ และขนาดของแต่ละส่วนราชการจะเห็นได้ว่า มีผลต่อระดับความเสี่ยงต่อการเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เช่น หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ให้การอนุมัติ อนุญาต จะพบการทุจริตได้มากกว่าหน่วยงานอื่นที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำหรือวางแผนนโยบาย หรือแม้แต่วางงานที่สามารถพบปะกับประชาชนได้โดยตรงก็จะเกิดการทุจริตคอร์รัปชันได้มากกว่าหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานวิชาการ และข้อมูลที่พบอีกประการหนึ่ง คือ การทุจริตคอร์รัปชันจะเกิดขึ้นในกระทรวงหรือกรมใดมากน้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับขนาดของกระทรวงหรือกรมนั้น ๆ เป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าเป็นกระทรวงหรือกรมที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ในสังกัด และได้รับงบประมาณประจำปีจำนวนมาก จะมีส่วนทำให้การทุจริตคอร์รัปชันมีโอกาสเกิดขึ้นได้มากด้วย ส่วนกระทรวงหรือกรมที่มีขนาดเล็กกลางมากจะมีจำนวนเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันลดหลั่นลงไปตามลำดับ ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในแต่ละกระทรวง จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลักษณะงานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ โดยกระทรวงที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีขอบเขตอำนาจหน้าที่มากจะมีส่วนทำให้การทุจริตคอร์รัปชันมีโอกาสเกิดขึ้นได้มาก ลักษณะของการทุจริตคอร์รัปชันในส่วนของผู้กระทำความผิดจะมีผู้เกี่ยวข้องสองฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ให้ อาจเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดา นิติบุคคล กลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และผู้มีอิทธิพล และฝ่ายผู้รับ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยอาจจะเป็นเจ้าหน้าที่ในระดับใดก็ได้ ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ระดับล่างไปถึงเจ้าหน้าที่ระดับสูงแม้กระทั่งนักการเมือง (ณภัทร เตโซ, อภิชาติ จันทราธิบัติ, ภัชรี มีแก้ว, และ อรติ ไกรยุทธศักดิ์, 2552, น. 10)

สำหรับลักษณะของการกระทำความผิดในลักษณะทุจริตจะเป็นการกระทำที่ไม่ปรากฏให้ผู้อื่นเห็นอย่างชัดเจน จะมีเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเท่านั้นถึงจะทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยทั่วไปการทุจริตคอร์รัปชันมักจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ตลอดเวลาตั้งแต่กิจกรรมเล็ก ๆ ไปถึงกิจกรรมใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ เช่น โครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ท่าอากาศยาน เขื่อน ถนนหลวง ทางรถไฟ หรือระบบการคมนาคม และการขนส่งต่าง ๆ (ณภัทร เตโซ และคณะ, 2552, น. 10-11) ดังนั้น วิธีการหนึ่งในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คือ ความพยายามที่จะใช้วิธีการตรวจสอบหรือมีกระบวนการวัดความเสี่ยงของการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดทั้งการพัฒนาวิธีการทำงาน

ที่มีหลักการความถูกต้องและความรับผิดชอบ ความโปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ฝ่ายในองค์กร และผู้ใช้บริการภายนอก ซึ่งกระบวนการดังกล่าวในทางวิชาการถือว่าเป็นการนำ “หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” หรือ “หลักธรรมาภิบาล” มาปรับใช้เพื่อเป็นการป้องกันหรือลดความรุนแรงของการทุจริตในภาครัฐ (ณภัทร เตโช และคณะ, 2552, น. 4)

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริตคอร์รัปชัน

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานราชการต่าง ๆ ได้แก่ (ณภัทร เตโช และคณะ, 2552, น. 9)

1. ช่องว่างและข้อบกพร่องของกฎหมายตลอดจนระเบียบของราชการที่เปิดโอกาสให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้ดุลยพินิจได้มาก ความล้าสมัยของกฎหมาย ขาดความรัดกุมและชัดเจน มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยากซับซ้อน และล่าช้า

2. เจ้าหน้าที่ของรัฐยังขาดทัศนคติ และค่านิยมที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และสังคมไทยมุ่งที่การพัฒนาด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ ในสังคมไทยส่วนใหญ่มีแนวโน้มในการนับถ้อยกย่องคนที่ร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทอง โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินเงินทองดังกล่าวได้มาโดยสุจริตหรือไม่ ประกอบกับรายได้และเงินเดือนของเจ้าหน้าที่ของรัฐในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันไม่เพียงพอกับภาระค่าครองชีพของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สูงขึ้น

3. การขาดความโปร่งใสและการตรวจสอบ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ เพราะทำให้ไม่ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดและไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจตามตำแหน่งหน้าที่อย่างกว้างขวาง โดยขาดมาตรการตรวจสอบที่เพียงพอและขาดการถ่วงดุลอำนาจที่เหมาะสม

4. การผูกขาด ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจการได้รับสัมปทานในโครงการต่าง ๆ ซึ่งบริษัทจะใช้วิธีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

5. การได้รับค่าตอบแทนการทำงานที่ไม่เหมาะสม (Low salary)

6. ความโลภเนื่องจากความไม่รู้จักพอ แม้จะมีค่าตอบแทนที่สูง และมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดีอยู่แล้ว

7. การขาดคุณธรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงาน

สาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการ

สาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการ สามารถจำแนกเป็นแต่ละด้านได้ ดังนี้ (ณภัทร เตโช และคณะ, 2552, น. 10)

1. **ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ** ได้แก่ ราษฎรบางคนมีการซื้อความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐรายได้ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับรายจ่าย รวมทั้งราษฎรบางคนวิ่งเต้น เพื่อให้ได้ครอบครองทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัด

2. **ด้านระบบบริหารราชการ** ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาบกพร่องไม่กำกับดูแลให้เป็นไปตามระเบียบวินัย ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน และการขาดดุลแห่งอำนาจในการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการได้ง่าย รวมทั้งการเกรงใจ และเกรงกลัวผู้บังคับบัญชา รวมถึงผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ ไม่ศึกษาและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ

3. **ด้านสังคม วัฒนธรรม และศีลธรรม** ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดธรรมประจำใจ เจ้าหน้าที่ของรัฐชั้นผู้ใหญ่ทุจริตคอร์รัปชันแล้วไม่ถูกดำเนินคดี จึงเป็นตัวอย่างให้เจ้าหน้าที่ของรัฐชั้นผู้น้อยทำตาม และสังคมไทยมีการเน้นวัตถุนิยมมากกว่าศีลธรรม ความดีงาม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ทางด้านอุปโภคบริโภค จึงต้องดิ้นรนด้วยวิธีการทุจริตคอร์รัปชัน

4. **ด้านกฎหมายและวิธีพิจารณา** ได้แก่ การลงโทษทางวินัยซึ่งมีความยุ่งยากในการหาพยานหลักฐาน เพราะมีระเบียบขั้นตอนมากมายในการสอบสวนเพื่อพิสูจน์การทุจริตคอร์รัปชัน รวมทั้งต้องมีหลักฐานอย่างชัดเจน ซึ่งยากแก่การพิสูจน์

รูปแบบของการทุจริตคอร์รัปชันและผลประโยชน์ทับซ้อน ในปัจจุบันนี้ มีหลายรูปแบบ ที่ปรากฏอยู่ในระบบราชการไทย ดังนี้ (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2549)

1. การแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เช่น การผูกขาด การให้สัมปทาน และการเรียกเก็บส่วนแบ่งอย่างผิดกฎหมาย
2. เครพโตเครซี (Kleptocracy) เป็นการฉกฉวยทรัพย์สินของรัฐมาเป็นของครอบครัว และอาจกระทำโดยการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ
3. การมีผลประโยชน์ทับซ้อน อีกทั้งสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลได้ผลเสียส่วนตัว และผลดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ หรือการกระทำหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรม
4. การใช้อิทธิพลทางการเมืองแสวงหาผลประโยชน์จากตลาดหลักทรัพย์ เช่น การปั่นราคาหุ้นตัวเอง
5. การปกปิดการบริหารงานที่ไม่ถูกต้อง หรือการปิดบังข้อมูลและให้การเท็จ
6. การทุจริตโดยการทำลายระบบตรวจสอบอำนาจรัฐบาล อย่างกรณีการทุจริตเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการทุจริตที่แยบยล โดยอาศัยรูปแบบของกฎหมาย หรือมติของคณะรัฐมนตรี หรือมติของคณะกรรมการเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจผิดว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องชอบธรรม
7. การใช้อิทธิพลทางการเมืองในการแสดงบทบาทเป็นนายหน้าหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจากการค้าต่างตอบแทน หรือการแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตรกับประเทศคู่ค้า
8. การใช้ทรัพยากรของรัฐไปในทางมิชอบ เช่น การปลอมแปลงเอกสาร การฉ้อฉล การใช้กองทุนของรัฐไปเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง
9. ไม่กระทำการตามหน้าที่แบบตรงไปตรงมา แต่ใช้ลัทธิพรรคพวกแทน เช่น การจัดฮั้วประมูล
10. การให้และการรับสินบน การชู้เชื้อบังคับ และการให้สิ่งล่อใจ
11. การยอมรับของขวัญที่ไม่ถูกต้อง เช่น เชื้อของขวัญที่มีมูลค่าสูง รับสินบนที่มีมูลค่าสูง

12. ใช้อำนาจของตำรวจ ทหาร และข้าราชการไปในทางที่ผิด เช่น การข่มขู่ การคุกคาม และการทำร้ายให้เกิดความเกรงกลัวในการชุมนุมประท้วงนโยบายรัฐบาล
13. ทุจริตการเลือกตั้ง ทั้งการซื้อเสียงและการทุจริตด้วยวิธีการต่าง ๆ
14. การบริจาคเพื่อช่วยเหลือการรณรงค์ที่ผิดกฎหมาย เช่น การบริจาคให้แก่นักการเมืองและพรรคการเมืองรัฐบาล เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและการออกกฎหมายของรัฐบาล
15. ระบบอุปถัมภ์ เป็นระบบความสัมพันธ์ของคน 2 ฝ่าย ซึ่งมีความไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายที่อยู่เหนือกว่า คือ ผู้ที่มีทรัพยากรมากกว่า หรือมีอำนาจมากกว่าจะอยู่ในฐานะอุปถัมภ์ ฝ่ายที่อยู่ต่ำกว่า คือ ผู้ที่มีทรัพยากรน้อยกว่า หรือมีอำนาจน้อยกว่าจะเป็นผู้รับอุปถัมภ์ ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีการแสวงหาแลกเปลี่ยนประโยชน์กันในลักษณะต่างตอบแทนตามเงื่อนไขที่มีต่อกัน (ล้างบางระบบอุปถัมภ์ ติงคอล์ฟไม่ได้-ห้ามนั่งที่ปรึกษา, 2559)

จากกระแสข่าวเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งในภาคราชการปัจจุบัน คือ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการทุจริตประพฤติมิชอบ ซึ่งเป็นเสมือนมะเร็งร้ายที่เป็นตัวบ่อนทำลายสังคม อีกทั้งเป็นปัญหาหลักและเรื้อรังที่สะสมมานาน ไม่อาจแก้ไขได้อย่างรวดเร็วและเบ็ดเสร็จ ทำให้ภาพลักษณ์ของระบบราชการไทยติดอยู่กับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันอย่างแยกไม่ออก อันเป็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยหลายด้าน ทั้งเกิดจากระบบ และบุคคล ในส่วนของระบบเป็นเพราะราชการมีความใหญ่โต ซับซ้อน การตรวจสอบทำได้ไม่ทั่วถึง กฎระเบียบยุ่งยากและมีมากมาย และมีช่องโหว่ที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจโดยปราศจากการถ่วงดุล ระบบการตรวจสอบไม่มีประสิทธิภาพ ค่าตอบแทนข้าราชการต่ำกว่าเอกชนมาก อีกทั้งกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่อยู่ในภาครัฐมีอำนาจมาก หากผู้ที่มีอำนาจขาดคุณธรรม ใช้อำนาจในทางมิชอบ ย่อมก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้นได้

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 นั้น มีความรุนแรงเรื่อยมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการยึดอำนาจเกิดขึ้นโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงได้มีคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 69/2557 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2557 ให้ทุกส่วนราชการ และหน่วยงานของรัฐกำหนดมาตรการหรือแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในหน่วยงาน โดยมุ่งเน้นการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการตรวจสอบ เฝ้าระวัง เพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบ พร้อมทั้งได้ประกาศให้การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็น “วาระแห่งชาติ” เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2558 ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตภาครัฐ เนื่องจากกลไกภาครัฐไม่อยู่ในกรอบธรรมาภิบาล ทำให้ระบบราชการอ่อนแอ ส่งผลให้โครงสร้างหลักของประเทศ คือ ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และระบบการเมืองอ่อนแอ การแก้ไขปัญหาของรัฐบาล จึงมุ่งเน้นเสริมสร้างกลไกภาครัฐให้เข้มแข็งหรืออยู่ในกรอบหลักธรรมาภิบาล โดยรัฐบาลได้มีการเสริมสร้างกลไกขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตภาครัฐขึ้นมา 3 ระดับ คือ 1) คณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (คตช.) เป็นกลไกนโยบายระดับชาติ 2) ศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.) เป็นกลไกขับเคลื่อนภาพรวมระดับประเทศ และ 3) ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) ระดับกระทรวงให้เป็นกลไกขับเคลื่อนปฏิบัติการระดับกระทรวง โดยมีสำนักงาน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) เป็นฝ่ายเลขานุการของกลไกขับเคลื่อน
 คณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (คตช.) และศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.)
 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.), 2559, น. 20)

ดังนั้น รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และในฐานะหัวหน้าคณะรักษาความสงบ
 แห่งชาติ (คสช.) ซึ่งได้มีนโยบายสำคัญและเร่งด่วนในการป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ
 เพื่อปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นที่เชื่อมั่น และไว้วางใจของประชาชน
 ซึ่งแม้ที่ผ่านมารัฐบาลจะได้กำหนดมาตรการในการขับเคลื่อนการดำเนินการเรื่องดังกล่าวให้เกิดผล
 มาอย่างต่อเนื่อง แต่จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ทั้งจากข้อร้องเรียนและผลการตรวจสอบการทุจริตในระบบราชการ
 แสดงให้เห็นว่า ยังคงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาและการป้องกันและปราบปราม
 การทุจริตในระบบราชการอย่างจริงจังและเข้มงวด เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการป้องกันและปราบปราม
 การทุจริตและประพฤติมิชอบ กระบวนการยุติธรรม และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของ
 ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ประชาชน อันจะเป็นประโยชน์
 ต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ และการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดิน และการป้องกันและปราบปราม
 การทุจริตและประพฤติมิชอบ (สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2561) จึงเป็นงานสำคัญของประเทศ
 ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้ได้ให้ความสนใจ และดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยตลอด
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะปัจจุบันที่ประเทศกำลังพัฒนาสู่ความเป็นสากล การป้องกันและปราบปราม
 การทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการ นับเป็นภารกิจสำคัญที่รัฐบาลต้องดำเนินการให้เห็น
 เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เพื่อยกระดับขีดความสามารถและสร้างประสิทธิภาพโดยรวมของหน่วยงานราชการ
 การนำบริการที่ดีมีคุณภาพมาสู่ประชาชน ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารราชการให้สามารถตอบสนองต่อ
 ความต้องการที่หลากหลายของส่วนรวม และการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และในที่สุด
 ก็จะเป็นการสร้างเชื่อมั่นของประชาชนและสังคมต่อระบบราชการ ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติที่เกี่ยวกับการ
 ป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยสรุป ดังนี้

วันที่ 27 ตุลาคม 2558 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแนวทางการขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน
 การทุจริต (ศปท.) ระดับกระทรวง ตามมติและข้อสั่งการในการประชุมคณะกรรมการต่อต้านการทุจริต
 แห่งชาติ (คตช.) ครั้งที่ 6/2558 เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2558 โดยให้ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.)
 เป็นกลไกขับเคลื่อนและสั่งการในเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามนโยบายของรัฐบาล
 และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.)
 เป็นศูนย์กลางประสานการปฏิบัติ ติดตามความคืบหน้าและสรุปผลการดำเนินงานในการบังคับใช้มาตรการ
 ทางวินัย/ปกครองของหน่วยงานในสังกัด เพื่อให้ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) มีความเข้มแข็ง
 สามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สรุปมติคณะรัฐมนตรี
 เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2558 เรื่อง สรุปมติ-ข้อสั่งการที่สำคัญในการประชุมคณะกรรมการต่อต้านการทุจริต
 ครั้งที่ 6/2558, 2558)

วันที่ 12 กรกฎาคม 2559 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2559ก) ซึ่งนับเป็นกลไกใหม่ที่ทุกกระทรวงต้องประสานงาน เร่งรัด กำกับ และติดตาม ให้รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชนในกำกับของกระทรวง ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยต้องทำงานประสานสอดคล้องกับศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (“ประยุกต์” รับ 3 ปี พบข้าราชการไทยโกง 5 แสนล้านบาท, 2559)

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2559 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) ตามมติและข้อสั่งการของคณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (คตช.) ครั้งที่ 4/2559 เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2559 และมีคำสั่งคณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (คตช.) แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นประธาน ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของ ศปท. ภารกิจการขับเคลื่อนการดำเนินงาน คือ แจกข้อสั่งการของคณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (คตช.) ติดตามผลการดำเนินงาน รายงานผลต่อคณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (คตช.) ทูกรอบของการประชุม ทำให้นโยบายมติ และข้อสั่งการของรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตภาครัฐได้รับการนำไปปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2559ข)

วันที่ 27 มีนาคม 2561 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้มีการเสนอมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 265 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับมาตรา 42 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระบบราชการ ดังต่อไปนี้ (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2561)

ข้อ 1 ในกรณีที่มีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ส่วนราชการต้นสังกัดดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นให้แล้วเสร็จภายใน 7 วัน แล้วรายงานผลการพิจารณาต่อหัวหน้าส่วนราชการและรัฐมนตรีเจ้าสังกัดเพื่อรับทราบทันที และให้พิจารณาดำเนินการทางวินัยหรือทางอาญาโดยเร็วซึ่งจะต้องให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน ในระหว่างนี้ให้รายงานความคืบหน้าในการดำเนินการต่อหัวหน้าส่วนราชการหรือรัฐมนตรีเจ้าสังกัด เพื่อทราบเป็นระยะตามความเหมาะสม

กรณีที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วพบว่ามีเหตุน่าเชื่อถือ และเป็นกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ราชการหรือทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน แม้ผลการตรวจสอบยังไม่อาจสรุปความผิดได้ชัดเจนถึงขั้นชี้มูลความผิด ให้พิจารณาปรับย้ายข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ไปดำรงตำแหน่งอื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและป้องกันการกระทำที่อาจมีผลต่อการตรวจสอบโดยเร็ว และในกรณีที่เป็นเรื่องร้ายแรงหรือมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและไว้วางใจของประชาชน ให้เสนอให้มีการย้ายหรือโอนไปแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในอัตรากำลังชั่วคราวเป็นกรณีพิเศษในสำนักนายกรัฐมนตรี

และดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดขึ้นตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 16/2558 เรื่อง มาตรการแก้ปัญหาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ระหว่างการถูกตรวจสอบ และการกำหนดกรอบอัตรากำลังชั่วคราว ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2558 หรือคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 68/2559 เรื่อง มาตรการแก้ปัญหาเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐและการกำหนดกรอบอัตรากำลังชั่วคราว ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2559 แล้วแต่กรณี

ข้อ 2 ในกรณีที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วพบว่า มีหลักฐานควรเชื่อได้ว่า สามารถสรุปความผิดได้ชัดเจนถึงขั้นชี้มูลความผิด ให้ส่วนราชการต้นสังกัดดำเนินการทางวินัยต่อข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างเด็ดขาดโดยเร็ว และให้รายงานหัวหน้าส่วนราชการและรัฐมนตรีเจ้าสังกัดเพื่อทราบความคืบหน้าและเร่งรัดการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ อาจพิจารณาให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นออกจากราชการไว้ก่อนหรือออกจากตำแหน่งก็ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม และในกรณีที่พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาด้วย ให้ส่งเรื่องให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อพิจารณาดำเนินคดีโดยทันที

กระบวนการพิจารณาดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องตามปกติ แต่ให้เร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็วโดยพิจารณาจัดลำดับตามความสำคัญ ความสนใจของประชาชน และมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น

ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือเป็นความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรง แต่ไม่ถึงขั้นให้ปลดออกจากราชการหรือไล่ออกจากราชการ ให้ส่วนราชการต้นสังกัดดำเนินการปรับย้ายจากตำแหน่งเดิม และห้ามปรับย้ายกลับไปดำรงตำแหน่งหน้าที่ในลักษณะเดิม หรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้นภายในเวลา 3 ปี นับแต่วันที่มีการลงโทษทางวินัย

ข้อ 3 การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล หรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ทำให้การปฏิบัติราชการเกิดความล่าช้าหรือไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ หรือทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน ให้ถือเป็นกรณีที่ต้องพิจารณาให้มีการย้ายหรือโอนไปแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นตามข้อ 1 วรรคสองด้วย

ข้อ 4 ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องพิจารณาจัดให้มีมาตรการคุ้มครองพยาน หรือผู้ให้ข้อมูลหรือเบาะแสในการตรวจสอบอย่างเหมาะสม เพื่อให้การได้รับข้อมูลและหลักฐานในการดำเนินการต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในกรณีที่ตรวจสอบพบว่า มีการจงใจให้ข้อมูลเพื่อใส่ร้ายหรือบิดเบือนข้อมูลเพื่อให้มีการดำเนินการที่เป็นผลร้ายต่อบุคคลอื่น ให้พิจารณาดำเนินการลงโทษบุคคลดังกล่าวอย่างเด็ดขาดด้วย

ข้อ 5 ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาสั่งการให้ส่วนราชการ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ยึดถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นี้โดยเคร่งครัด

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

จากมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการดังกล่าว สรุปหลักการสำคัญได้ ดังนี้

1) ให้สอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นให้เสร็จโดยไวภายในเวลา 7 วัน ในกรณีทางวินัยหรืออาญา ให้สอบข้อเท็จจริงให้เสร็จภายในเวลาไม่เกิน 30 วัน

2) กรณีบุคคลที่เกี่ยวข้องแต่มีมูลซึ่งยังไม่ชัดเจน ให้ย้ายออกจากหน่วยงานเดิม ไปอยู่หน่วยงานอื่นในกระทรวงเดียวกันก่อน

3) กรณีที่จะทำให้เกิดผลเสียต่อราชการ หรือเป็นกรณีที่สำคัญ ให้ย้ายไปที่สำนักนายกรัฐมนตรี จากนั้นให้เร่งดำเนินการสอบข้อเท็จจริงอย่างรวดเร็ว

4) กรณีบุคคลที่เกี่ยวข้อง หากผิดวินัยร้ายแรง แต่โทษไม่ถึงขั้นปลดออกหรือไล่ออก ห้ามกลับไปดำรงตำแหน่งเดิม ภายในระยะเวลา 3 ปี ซึ่งทุกขั้นตอนมีการเน้นย้ำว่า ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว และต้องมีการรายงานหัวหน้าส่วนราชการและรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงเป็นระยะ

5) กรณีข้าราชการที่ปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้มาตรการเดียวกันได้ทันที

การที่รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ออกมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการดังกล่าว จึงเป็นมาตรการสำคัญที่จะช่วยแก้ไขสภาพปัญหานี้ให้ลดน้อยลงหรือหมดไปไปในที่สุด อีกทั้งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระบบราชการที่เกิดขึ้น ทำให้ระบบราชการมีความสุจริตโปร่งใสมากขึ้น และควบคู่ไปกับศักยภาพสมรรถนะสูงที่จะมีส่วนเป็นอย่างมากในการสร้างความมั่นใจให้ภาคเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งประเทศไทย จะได้รับการยอมรับจากประชาคมโลกมากขึ้นว่าเป็นประเทศที่มีการบริหารจัดการของภาครัฐที่ดี มีความโปร่งใส มีความน่าเชื่อถือ และเป็นประเทศที่มีการทุจริตคอร์รัปชันน้อยจนเป็นที่ยอมรับได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นศรัทธาในการเจรจาในเวทีโลก การลงทุน และการท่องเที่ยว อีกทั้งทำให้ภาคประชาชนได้รับบริการที่มีมาตรฐานที่เท่าเทียมกันและเป็นธรรมในทุกระดับทุกพื้นที่ และข้าราชการที่ให้บริการประชาชนมีความรับผิดชอบหน้าที่ ทำให้มีผลการปฏิบัติงานดียิ่งขึ้น

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรมีการยึดหลักการส่งเสริมระบบความโปร่งใสและการตรวจสอบที่สามารถเอาผิดกับฝ่ายผู้ปกครองในทุกระดับชั้นได้ ควรมีการยึดหลักในการทำธุรกิจภายในประเทศและนอกประเทศจะต้องมีความถูกต้องและมีความโปร่งใส การยึดหลักความโปร่งใสและมาตรฐานในการตรวจสอบที่สามารถเอาผิดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการจัดซื้อจัดจ้างของโครงการขนาดใหญ่ที่ถูกควบคุมโดยรัฐบาล และประการสุดท้าย การยึดหลักการเปิดเผยทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาการรั่วไหลผิดปกติของข้าราชการและนักการเมือง ที่แย่ที่สุด จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐอย่างเต็มที่ และตรงตามความต้องการของภาคประชาชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ และการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน และการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อไป

บรรณานุกรม

- “คำสั่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 69/2557 เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ” (27 มิถุนายน 2557). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 131 ตอนพิเศษ 120 ง, น. 6.
- “คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 16/2558 เรื่อง มาตรการแก้ปัญหาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ระหว่างการถูกตรวจสอบและการกำหนดกรอบอัตรากำลังชั่วคราว” (15 พฤษภาคม 2558). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 132 ตอนพิเศษ 112 ง, น. 1-5.
- “คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 68/2559 เรื่อง มาตรการแก้ปัญหาเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐและการกำหนดกรอบอัตรากำลังชั่วคราว (16 พฤศจิกายน 2559). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 133 ตอนพิเศษ 262 ง, น. 11-12.
- ณภัทร เตโซ, อภิชาติ จันทราธิบัติ, ภัชรีย์ มีแก้ว, และ อรดี ไกรยุทธศักดิ์. (2552). **แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในส่วนราชการไทย**. สืบค้น 25 เมษายน 2561 จาก http://www.opsmoac.go.th/download/s_2553_038.pdf
- “ประยุทธ์” รับ 3 ปี พบข้าราชการไทยโกง 5 แสนล้านบาท. (9 กันยายน 2559). สืบค้น 2 เมษายน 2561 จาก <http://news.thaipbs.or.th/content/255626>
- ล้างบางระบบอุปถัมภ์ ตีคอส์ฟไม่ได้-ห้ามนั่งที่ปรึกษา. (21 ธันวาคม 2559). สืบค้น 25 เมษายน 2561 จาก <https://www.posttoday.com/politic/analysis/471280>
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. (11 มกราคม 2549). **คอร์รัปชันที่ 'คุณทักษิณ' ไม่เคยรู้จัก**. สืบค้น 25 เมษายน 2561 จาก <https://www.bloggang.com/mainblog.php?id=balanceofsociety&month=12-01-2006&group=16&gblog=3>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.). (2559). **รายงานประจำปี 2559 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.)**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ..
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2559ก). **มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต**. สืบค้น 3 เมษายน 2561 จาก https://cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99320291
- _____. (2559ข). **สรุปมติ-ข้อสั่งการที่สำคัญในการประชุมคณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ ครั้งที่ 4/2559**. สืบค้น 3 เมษายน 2561 จาก https://cabinet.soc.go.th/soc/Program23.jsp?top_serl=99321900
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2561). **สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 27 มีนาคม 2561**. สืบค้น 2 เมษายน 2561 จาก <http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/11109>

สรุปมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2558 เรื่อง สรุปมติ-ข้อสั่งการที่สำคัญในการประชุม
คณะกรรมการต่อต้านการทุจริต ครั้งที่ 6/2558. (2558). สืบค้น 3 เมษายน 2561 จาก
https://www.opdc.go.th/page.php?url=tab_view&cat=N&id=672